

ПРИЛОЗИ

Јово М. БЕЋИР*

ЈОВО НИКОВ БЕЋИР, БРИГАДИР ЦРНОГОРСКЕ ВОЈСКЕ, О КАПИТУЛАЦИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ У I СВЈЕТСКОМ РАТУ

ABSTRACT: *The paper brings the overview of life and activities of Jovo N. Bećir, brigade general of Montenegrin army in the First, and colonel of Yugoslav army in the Second World War. The most important part is the translation of the interview he gave to J. Steinhardt, reporter of the "Bosnische Post" after the capitulation of Montenegro in 1916.*

KEY WORDS: *Jovo N. Bećir, J. Steinhardt, Bosnische Post, Montenegro, The First World War, capitulation*

Између Цетиња и Котора, испод Ловћена, простиру се Његуши, племе у Катунској нахији. У дугом историјском раздобљу Црне Горе били су у природној улози посредника између двије области, староцрногорске и приморске, које су имале различите друштвено-економске и политичке развојне путеве. С правом се може рећи да су Његуши били главна врата Црне Горе према свијету...

Његуши су старо племе, први пут се помиње 1435. године. Према старини, у Његушима живе два слоја, стари Његуши и досељеници. Старинци су били овдје још у 15. вијеку. Од краја 15. вијека и доцније пристижу ускоци са разних страна. Од њих су се највише развила и истакла два сродна братства, Ераковићи и Раичевићи, потомци Херака и Раича, који су при паду Босне под Турке 1463. прешли под планину Његош а одатле у Његуше, крајем 15. вијека. Старинци су чинили главни дио становништва у 16. и 17. вијеку и имали су вођство у племену. Њих су досељеници постепено потискивали тако да су од краја 17. вијека, нарочито избором владике Данила за црногорског митрополита, прев-

---

* Аутор је дипл. инжењер, Котор.

ласт у племену добили Раичеви и Херакови потомци. На Његушима су се рађали и јунаци и владари и паметари.

Јово Бећир, бригадир црногорске војске рођен је у Раичевићима-Његуши 14. 10. 1870. године, као далеки потомак Раичевог сина Рада. Отац му Нико био је његушки капетан и подкомандир, мајка Крстиња, рођена Богдановић, из његушког села Копито.

Основну школу завршио је у Његушима. Као ђак трећег разреда основне школе нацртао је географску карту Црне Горе¹. Послије очеве трагичне смрти прешао је са братом Илијом на Цетиње. О њиховом школовању бринуо је књаз Никола. На Цетињу је завршио пет разреда класичне гимназије².

Као питомац црногорске владе војну школу учио је у Италији, у Модени (1866 –1890). Вратио се у Црну Гору са чином потпоручника. Поручник је од 1895. године.

У црногорском одреду који је био у међународној мисији на Криту био је замјеник командира Машана Божовића и стекао симпатије обје сукобљене стране, грчког и турског становништва у Канеји и Халепу. Касније, када се одред подијелио у два дијела, једним је у Канеји командовао Машан Божовић а другим дијелом у Халепу Јово Бећир.

За заслуге у овој мисији поручник Јово Бећир одликован је 1898. године са више одликовања: Таковским орденом 4. степена, орденом Свете Ане 3. степена од руског цара, грчким орденом Христа Спасиоца 4. степена и француском Легијом части³.

Прилог бр.1: Фотографија бригадира Јова Бећира на којој су уочљива одликовања:

¹ Jozef Jan Suhtek, Crna Gora i Skadar, Podgorica, 2000.

² Др Момчило Д. Пејовић, Цетињска гимназија 1880–1920, Цетиње, 2007.

³ Бранко Бабић, Критски одред, Подгорица, 2006.

- Око врата Орден за независност Црне Горе (Данилов орден) III степена.
- Испод њега, дјелимично видљив, аустроугарски орден Гвоздене круне (вјероватно II степен)
- Испод се налази орден Италијанске круне III степен
- Испод је Орден Св. Саве III степен.
- На грани (група одликовања) на лијевој страни груди налазе се:
- Орден за независност Црне Горе (Данилов орден) V степен,
- Руски Орден Св. Ане III степен,
- Медаља поводом 50 година владавине краља Николе,
- Грчки орден Христа Спаситеља IV степен,
- Француски орден Легије части IV степен,
- (Највјероватније) Златна црногорска медаља за ревност.
- Интересантно је да је група одликовања на грани окачена по руском систему ленти (трака).

Капетан је од 1901⁴, мајор од 1905⁵, а најмлађи црногорски генерал од 1. 12. 1912⁶.

Обављао је више дужности у Министарству војном, био је помоћник министра војног, члан Великог војног суда и ађутант престолонаследника Данила. Ишао је у дипломатске мисије у Москву и Берлин, пратио кнеза Мирка у Италију и учествовао у Луцерну 1912 . у договору са делегацијом Србије о рату против Турске. У неколико махова одлазио је у Београд ради договора пред Први балкански рат. У 1912. и 1913. години био је начелник штаба и командант Зетског одреда, командант трупа за напад на Скадар и војни командант Скадра.

Предао је ослобођени Скадар међународним јединицама под командом енглеског вицеадмирала Сесила Бернеа, 14. маја 1913⁷.

На почетку Првог свјетског рата црногорски је делегат у штабу Врховне команде српске војске, али се у знак протеста вратио у Црну Гору октобра 1914⁸.

Постављен је за командира дивизије у Херцеговачком одреду. Са том јединицом, у којој су била четири пивска батаљона, Никшићка и Вучедолска бригада, задржавао је бочни удар аустријских трупа до јануара 1916. године. Од војводе Ђура Петровића преузео је команду

⁴ Глас Црногорца, 7. јул 1901.

⁵ Глас Црногорца, 3.12.1905.

⁶ Глас Црногорца, 6.10. 1912.

⁷ Српски биографски речник, Нови Сад, 2004, 515

⁸ Драгољуб Илић, Радван Поповић, Календар историје Црне Горе, Подгорица 2008, 322

Херцеговачким одредом 15. јануара 1916. године. Значајно је допринио успјеху Мојковачке битке. Након одласка краља Николе у иностранство, остао је у Црној Гори и потписао са командиром Петром Ломпаром и аустријским генералом Вебером Одредбу о предаји оружја⁹.

Papiis stvari gospođina JOVE BEŃIRA pronađene u kući br. 498 4 Kefera od fibera 1 sanduk drvni 1 kisaobra			
Sadržaj 1 kefer: 3 para muških odijela 1 muški proljetni kaput 2 para muškog rublja 2 muške pišmase U sanduku 3 kefera od fabeve majice sa 4 para cipala, nekoliko pari rublja, knjige i ostale. U sanduku se nalaze također razni predmeti.			
Nera navedene stvari nalaze se u pehrani u spremištu Hotel Evrope.			
Sarajevo, 31. Oktobra 1942.			
<i>Đuljo Đurđević rođ. 1880 Sadržaj Jivo</i>			
HOTEL EUROPA SARAJEVO			
NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA Državna razmatračna služba Sarajevo Broj: 13 II 1942			
<table border="1"> <tr> <td>Prilozi</td> <td>6028</td> </tr> </table>		Prilozi	6028
Prilozi	6028		

Oznaka pismohrane:	
NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA RIZNIČKO UPRAVITELJSTVO, SARAJEVO	
Broj: 194.	
Priloga:	
Sadržaj predmeta:	
U odpravništvo stiglo: 194.	
Priprema: 194.	
Sprema: 194.	
Odpravništvo:	
Prilozi odpravni:	
Predmet:	
Prije odpreme:	

Прилог бр.2: Извјештај о депоновању личних ствари бригадира Јова Беђира након хапшења

Послије окупације припремао је оружани устанак у Црној Гори и 15. 6. 1916. интерниран је у логор Болдагасон, гдје је био међу присталицама династије Петровић.

У југословенску војску примљен је у чин пуковника. До 25. 6. 1922, када је на свој захтјев пензионисан, службовао је у штабу Дунавске дивизијске област у Београду, у команди Друге амијске области у Сарајеву и у Дравској војној области. Активиран је у априлском рату 1941. и у Тузли се сукобио са командантом Треће армије Милутином Недићем.

Послије капитулације вратио се у Сарајево. Ту су га ухапсиле усташе¹⁰. Ослобођен је по препоруци италијанске краљице Јелене, кћерке краља Николе. Наставио је да живи у хотелу Европа и да тражи своје ствари (ордење, документацију).

⁹ Српски биографски речник, Нови Сад 2004, 515

¹⁰ Istorijски arhiv, Sarajevo

Одбио је понуђено мјесто у окупаторској влади Црне Горе. Одведен је поново у Јасеновачки логор гдје је убијен почетком 1942. године.

Говорио је руски, француски и енглески језик.

Тако је завршио животни пут један од познатих и заслужних црногорских бригадира, официра првих међународних јединица у свијету, начелник штаба Зетског одреда, гувернер Скадра, командант дивизије и Херцеговачког одреда, носилац више домаћих и страних одликовања; одликован 1908. са два одликовања Данилова реда 5. и 3. степена, а 1910. године орденом Светога Саве 3. степена, орденом Светога Станислава 2. степена и италијанским одликовањем Corona d'Italia, године 1914. орденом Светог Станислава 1. степена, а 1915. године орденом Светога Саве 2. степена¹¹.

За њега су у персоналном досијеу Генералштаба дате оцјене: „Чврст карактер и постојан, предузимљив и одлучан, отворен, искрен и интелигентан официр који заслужује препоруку за виши положај и звање“. То су о њему написали војвода Петар Бојовић, командант Дунавске армијске области и командант 2. армијске области генерал Милосављевић¹².

А како је Јово Бећир видио црногорску ратну драму, унутрашње стање у Црној Гори, односе Србије и Антанте према Црној Гори, свједочи интервју који је у сарајевском листу „Bosniche Post“ објављен 2. 2. 1916. године¹³. Ево превода тог интервјуа са њемачког:

ДОГАЂАЈИ У ЦРНОЈ ГОРИ

Од нашег специјалног извјештача који се налази у Црној Гори, са закашњењем смо путем телеграфских извјештаја сазнали о дешавањима у Црној Гори.

Генерал Јово Бећир о капитулацији Црне Горе

Данас у 5 часова послије подне, у некадашњој билијар соби хотела Гранд, обје делегације потписале су Споразум о спровођењу обуставе оружане борбе. Једна мала, обична соба, у којој се налази дугачки дрвени сто са неколико столица и у позадини један дјечји кревет који се Бог зна откуд ту створио, је мјесто на којем се догодио историјски акт

¹¹ Анђе Капичић, Велимир Вујачић, Страна одликовања у Црној Гори, Народни музеј Црне Горе, 592

¹² Мојковачка операција, Зборник радова са научног скупа, Димитрије Бећир: Бригадир Јово Бећир, Београд, 1997, 267-272

¹³ Bosniche post, Sarajevo 2. 2. 1916.

потписивања уговора, који је један војни фотограф и овјековјечио. Након потписивања споразума сам причао са црногорским делегатом, генералом Јовом Бећиром, који већ данас путује за Подгорицу да документ преда државним органима. Генерала Јова Бећира познајем још као млађег официра и посљедњи пут смо разговарали године 1913. у Скадру, гдје је он био командант тамошње црногорске војске, и био упознат о посљедицама повлачења Црногораца, предајом града команданту одреда велесила. Генерал Бећир, релативно млад човјек, негдје између 44-45 година старости, са плавим очима и плавом косом, био је у веома поштеном расположењу.

„Погледајте, рекао је, каква се несрећа над нама надвила. У много чему сам у животу учествовао и много горких сати проживио и сјећате се у каквом сам расположењу био кад сам након тешких борби и толико стравичних губитака морао да предам освојени град Скадар и да се са мојим трупима вратим, али овако несрећно као у овом моменту се никад нијесам осјећао и кад би ми неко сада одузео живот, мислим да бих му био захвалан за то. Шта се десило са мојом отаџбином и шта ће тек са њом да се деси?“

Покушао сам да смирим генерала рекавши му да су црногорски господар и официри испунили своју дужност и храбро бранили своју земљу, да побједа над Црном Гором је у ствари пораз Антанте јер је оставила на цједилу ову малу земљу, која никад није могла замислити да самостално води рат против Аустро-Угарске.

„То је у суштини тачно. Али, знате, ова читава ствар са Ловћеном ми некако није у реду. Наравно, не могу о томе пуно да причам, али је једно сигурно, Ловћен је превише слабо браћен.“

„Може бити, али, вјерујете ли ви господине генерале да је било могуће Ловћен одбранили? Узевши у обзир да одбране није било дозвољно, али и јача одбрана би такође имала исте резултате, то је заузимање Ловћена од наших трупа било неминовно, јер нашој тешкој артиљерији не бисте могли да се супротставите.“

„Могуће, али бисмо у сваком случају вашим трупима отежали посао и капитулација би била часнија него што је под овим околностима. Морате да знате да је црногорски војник спреман да погине за своју домовину и да је спреман пуно да поднесе. Навешћу вам један примјер, стајао сам са својом бригадом на једном фронту на очајном терену и моје трупе су већ неко вријеме биле дословце гладне. Моји војници су прошле године у октобру мјесецу били пуних 21 дан без хлеба. У новембру је било нешто боље, зато је у децембру било поново горе. Тада је владала хладноћа и мањак униформи. Црногорски војник је издржао, као ни један војник на свијету, и упркос свему људи су се борили, ни је-

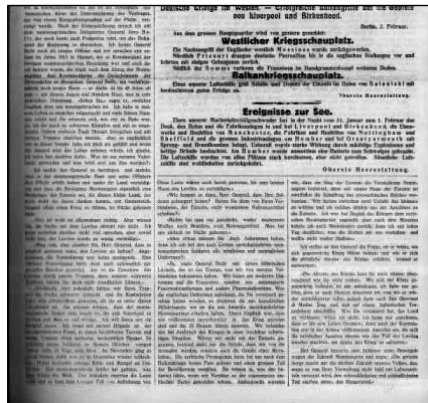
дан једини случај се није догодио да је неко одступио. Ти људи су били спремни до посљедњег да бране Ловћен.“

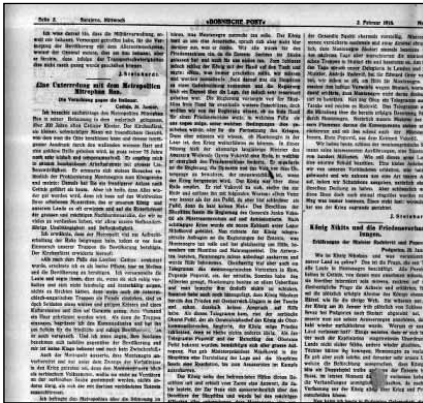
„Како то, господине генерале, да су ваши војници гладовали? Зар нијесте од ваших савезника Антанте бар храну добили?“

„Ништа нам није послато, ни модерно оружје, ни муниција, камоли храна. Једноставно смо остављени на цједиљу.“

„Али нешто сте морали добити, јер сам видио црногорске војнике који су се враћали назад на Цетиње носећи свакакве могуће униформе.“

„Да, рече генерал Бећир уз гласан смијех, то је све што смо добили од наших савезника. Молили смо да нам пошаљу модерне униформе, а Французи су нам послали одбачене ватрогасне униформе и остале маскирне костиме. Што се тиче енглеских униформи, које сте понегдје видјели, оне долазе из канадских војних лагера, гдје су их црногорски војници, који су се вратили из Америке, добили. Наша несрећа је била да смо ми потпуно неприпремљени ушли у рат који смо 18 мјесеци морали да водимо. Ми смо се при избијању рата налазили у стравично тешкој ситуацији. Да се нисмо ујединили са Антантом, није постојала само опасност да од вас будемо самљевени, него је постојала опасност и од револуције. Српска пропаганда је код нас након балканских ратова учврстила своје мјесто и затрвала велики дио популације. Ви знате шта би то значило, кад бисмо постали издајници на такозваној српској страни. Са друге стране смо знали да побједа Антанте над нама значи уништење Црне Горе, а побједом Антанте је без двоумице стварање великосрпског рајха постигнуто. Између два зла смо морали изабрати мање и тако се прикључити Антанти. Ја сам на почетку рата био у српском Врховном штабу, али сам се послје три мјесеца вратио у Црну Гору, јер сам сваког дана све јасније видио какав су план Срби имали са нама и нијесам више желио да останем тамо.“

Прилог бр.3: Интервју дат сарајевском листу Bosnische Post.

Поставио сам питање генералу да ли је знао гдје се тренутно налази краљ Никола и како себи објашњава изненадни одлазак краља, на шта ми је одговорио:

„За мене је одлазак краља такође био изненадан као и за све остале. Гдје се краљ тренутно налази ми је непознато, само сам чуо да је послје Скадра, одакле је требало да се врати, отпутовао ка Сан Ђованију ди Медуа, укрцао се на италијански торпедни брод. Шта га је нагјерало да напусти земљу не знам, могу само да претпоставим да је бригу за свој живот, јер послје капитулације је у војсци наступила потпуна анархија, која је српским агентима, као и случај са Ловћеном, добро дошла да агитују против краља.“

Генерал је на крају изразио забринутост за Црну Гору изјавивши: „Највећу бригу ми ствара скорашња будућност нашег народа јер уколико ускоро од Управе не буде снабђевен храном, предстоји нам најгора и најсмртоноснија смрт, смрт глађу.“

Стога сам му скренуо пажњу да се Војна управа, колико је мени познато, побринула за снабдијевање становништва најбитнијим стварима, за шта је генерал казао да му је познато али га је страх да због проблема и потешкоћа у саобраћају то се неће десити тако брзо. (J. Steinhardt)

Jovo M. BEĆIR

JOVO NIKO'S BEĆIR, BRIGADE GENERAL OF MONTENEGRIN
ARMY, ON CAPITULATION OF MONTENEGRO
IN THE FIRST WORLD WAR

Summary

Jovo Bećir was the brigade general of Montenegrin army in the First World War and colonel of the joint Yugoslav state in the interwar period. Although retired, he was activated at the beginning of April war in 1941. After the defeat of Yugoslav forces, he was captured and then released due to intervention of Queen Jelena of Savoy, but after he rejected to take part in occupational government in Montenegro, he was again captured by Ustashi units and taken in Jasenovac concentration camp where he was murdered in 1942. In his interview to Austro-Hungarian journalist, immediately after the signing of Montenegrin capitulation in the First World War, he expressed his views on the matter.

